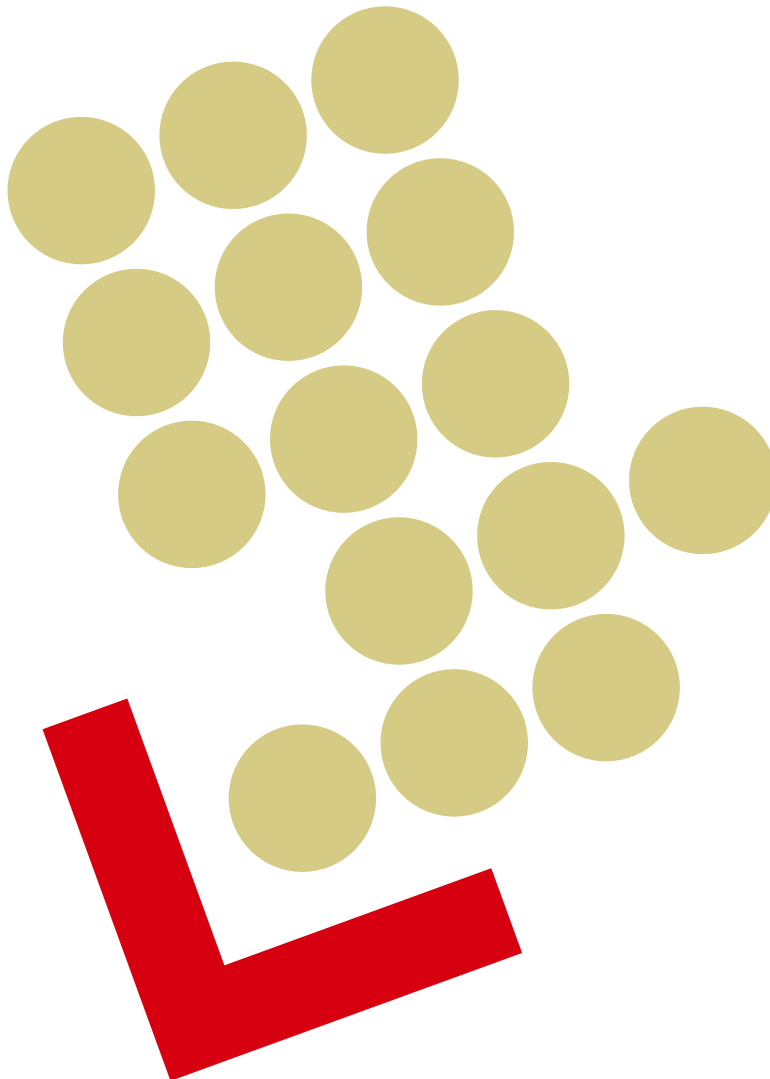

Akut läge – LOs krav på brådskande insatser för arbetslösa och varslade

Författare: MADELENE SYRÉN,
Enheten för ekonomisk politik och arbetsmarknad.

Inledning

Den senaste tidens ekonomiska utveckling har ställt Sverige och dess löntagare inför en mycket allvarlig situation. I oktober 2008 varslades cirka 19 500 personer om uppsägning vilket kan jämföras med oktober 2007 då ungefär 3 100 varslades. Vidare har cirka 19 900 personer blivit varslade i november 2008, medan motsvarande siffra i november 2007 enbart var cirka 2 700 personer.¹

Förutom det stora antalet varsel i kombination med en kraftigt försämrad a-kassa finns det ytterligare en negativ faktor som försämrar nuvarande läget på svensk arbetsmarknad; Sverige saknar en väl fungerande arbetsmarknadspolitik. De aktiva arbetsmarknadspolitiska satsningar som tidigare visat sig effektiva för att höja kompetensen bland arbetslösa på arbetsmarknaden är kraftigt nedskurna. Möjligheterna till omställning på arbetsmarknaden kommer därför att vara allvarligt begränsade när arbetslösheten kommer, om inte omedelbara åtgärder vidtas av regeringen.

Denna rapport ger en kortfattad bild över det aktuella läget i arbetsmarknadspolitiken och listar några av LOs huvudsakliga krav. Den tar också upp LOs krav på vuxenutbildning och kvalificerad yrkesutbildning (KY).

¹ Arbetsförmedlingens varselstatistik enligt www.arbetsformedlingen.se, 2008-12-08

Bygg ut insatserna för arbetslösa

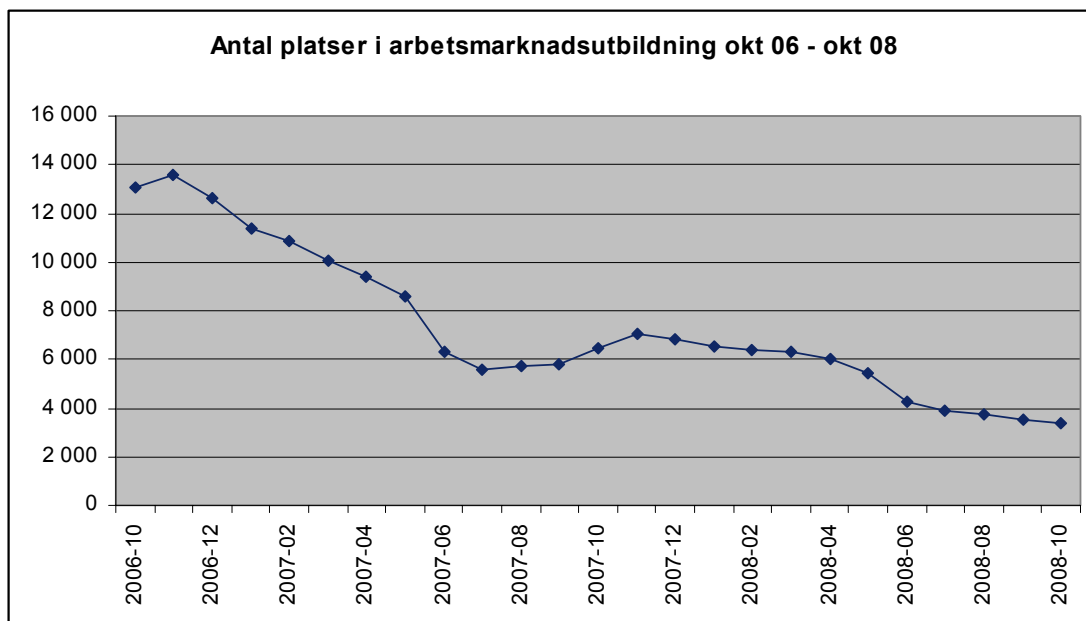
En väl fungerande, generös och aktiv arbetsmarknadspolitik är avgörande för att Sverige ska kunna hantera det svåra läget åren framöver. En sådan arbetsmarknadspolitik;

- understödjer strukturomvandlingen i ekonomin genom att höja kompetensen hos de arbetslösa.
- bidrar till att så många som möjligt söker sig till arbetsmarknaden.
- bidrar till att den som har arbetslöshetsersättning aktivt och effektivt söker arbete.

Den aktiva arbetsmarknadspolitikerna bör snabbt stärkas genom att regering och riksdag ger Arbetsförmedlingen större resurser så att den bättre kan ge stöd till dem som måste utveckla och bibehålla sin kompetens för att kunna ta de nya jobb som växer fram efter konjunkturedgången. Arbetsmarknadspolitikerna ska också underlätta geografisk och yrkesmässig rörlighet. Några exempel på hur den aktiva arbetsmarknadspolitikerna kan förbättras är;

- Arbetsförmedlingen måste få ökade budgetanslag för större volymer och högre kvalitet i de arbetsmarknadspolitiska programmen.
- LO bedömer att mängden konjunkturberoende program måste öka med cirka 50 000 platser per månad redan 2009.

Arbetsmarknadsutbildningar innebär ett starkt stöd till omställning av både löntagare och samhälle. De gör att strukturomvandlingen av ekonomin kan gynna alla. Arbetsmarknadsutbildningar är bra för den som mitt i arbetslivet behöver byta yrke och för den som har dålig förankring på arbetsmarknaden till följd av brister i sin utbildning. Sittande regering har dragit ner kraftigt på antalet platser i arbetsmarknadsutbildningar, se diagram nedan. Detta begränsar möjligheten för de arbetslösa att ta de arbeten som finns nu och som växer fram efter lågkonjunkturen.

Källa; Arbetsförmedlingen

LO kräver att;

- antalet platser i arbetsmarknadsutbildningar ökar kraftigt till en nivå om cirka 15 000 platser per månad i genomsnitt 2009.
- anställningsstöd och övriga subventionerade anställningar utökas i antal och stärks genom att taken för vilken lön som de subventionerade anställningarna kan omfatta höjs kraftigt.

Ett exempel på vad regeringen har gjort arbetsmarknadspolitiskt är att införa jobbgarantin för unga. Den är också ett exempel på något som inte bör beskrivas som en bra aktiv arbetsmarknadspolitik. Till exempel så saknas inslag av praktik med utbildningsinnehåll och en stor grupp 20-24 åringar utan gymnasiekompetens lämnas utan nödvändigt stöd.

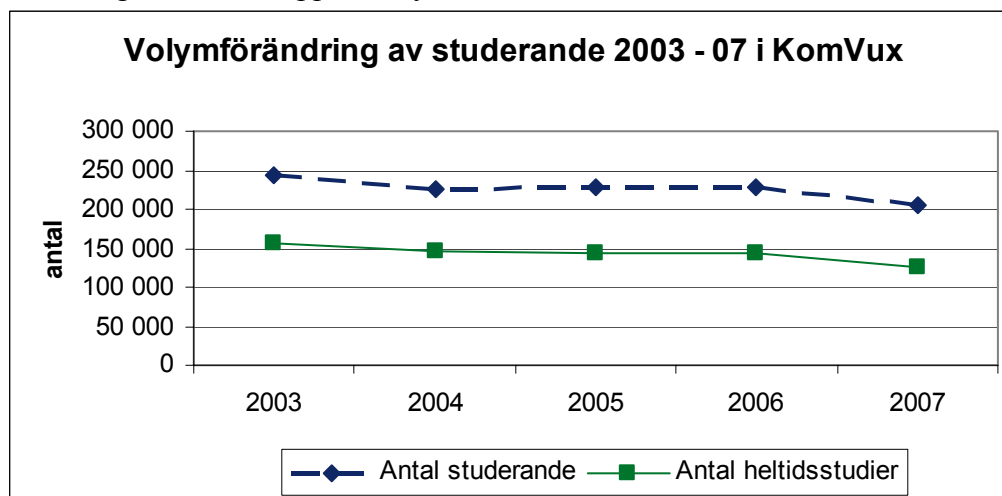
En av lösningarna för att bemöta detta skulle möjligen vara att Arbetsförmedlingen tillsammans med parterna samlas för att diskutera hur de bättre kan bidra till att öka antalet praktikplatser för unga och andra arbetslösa under kommande år.

LO kräver att;

- en särskild satsning på arbetsmarknadsutbildningar för unga vuxna 20-24 år genomförs under kommande år.

Utbildning bidrar till att lösa problem på arbetsmarknaden

När det gäller den kommunala vuxenutbildningen har antalet studerande minskat med cirka 39 000 platser mellan avgångsåren 2003 och 2007. Den stora neddragningen av antalet platser gjordes mellan 2006 och 2007 då ungefär 58 procent av den totala volymminskningen gjordes. Omräkning i antal heltidsstuderande visar samma mönster och antal heltidsstudenter minskade med drygt 30 000 platser. Även här gjordes den stora neddragningen mellan 2006 och 2007 vilket motsvarade omkring 57 procent av den totala volymminskningen. Regeringens expansion av antalet platser motsvarar endast 14 procent av den gjorda minskningen, varför beredskap behöver finnas för ytterligare volymökningar. Omställningen mot mer yrkesinriktad vuxenutbildning bör snarast påbörjas. Satsningen inom vård och omsorg samt utbildning i svenska kopplat till yrkeskurserna välkomnas av LO.

2

² Skolverket; ”Skolor och elever läsåren 2002/03 - 2006/07”

KY-utbildningarna har visat sig ge mycket goda resultat. Uppföljningen av eleverna från 2007 visar att 84 procent av de studerande fick en anställning efter utbildningen. 64 procent erhöll dessutom anställning inom samma område som utbildningen riktade sig mot, och 22 procent uppgav att de arbetade till viss del inom relevant branschområde. Inför nästkommande år kommer Yrkeshögskolan att implementeras, där KY-liknande utbildningar ska ingå. Det är beklagligt att den arbetsplatsförlagda utbildningen minskas från en tredje till en fjärdedel av den totala utbildningstiden. LIA-perioden (lärande i arbetslivet) är precis som APL i gymnasiet ett viktigt kvalitativt inslag om det är kvalitetssäkrat. Regeringen föreslår nu en utökning med 1000 platser på en befintlig volym om 20 000. Det är av största vikt att implementeringsarbetet påskyndas och att man även här har beredskap för att ytterligare utöka antalet platser om så skulle behövas.

När det gäller studiefinansiering av grundläggande vuxenutbildning är LO av den uppfattningen att individen ska erhålla hela studiemedlet som bidrag. Därutöver är det nödvändigt att dimensionera det högre bidragsbeloppet i studiemedlet så att det matchar det utökade antalet platser. Lånefinansiering av studier på dessa nivåer har ett högt tröskelvärde när det gäller att motivera studieovana grupper att börja studera.

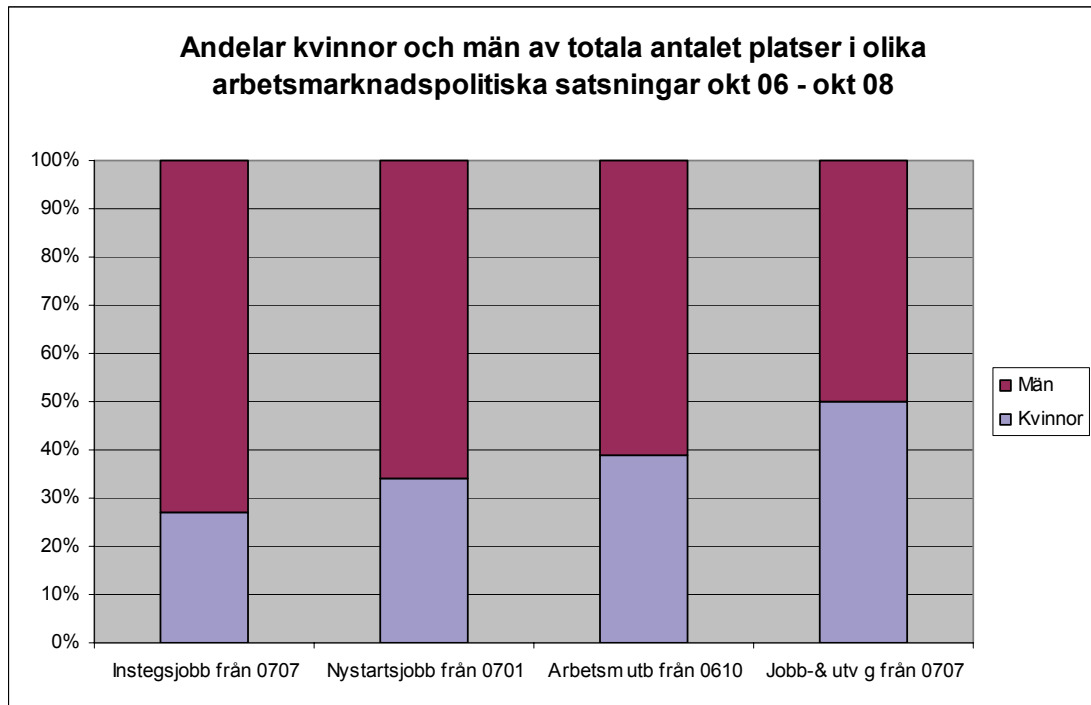
LO kräver att;

- platserna inom vuxenutbildning, KY-utbildning och yrkesinriktad vuxenutbildning snarast utökas samt att beredskap upprätthålls för ytterligare expansion
- de satsningar som görs också kvalitetssäkras i samverkan med parterna
- studiefinansieringen förbättras för de vuxenstuderande på grundläggande nivå samt att medel för den högre bidragsnivån avsätts i paritet med planerad expansion.

Mer jämställda insatser krävs

Ett annat aktuellt problem utöver regeringens val att inte prioritera kompetenshöjande aktiv arbetsmarknadspolitik och inte skyndsamt utöka antalet program är att vissa arbetsmarknadspolitiska insatser som nu görs till större andel tillfaller män. Arbetslösheten bland kvinnor var dock 2007 enligt SCBs arbetskraftsundersökningar 6,6 procent, vilket var ca en halv procentenhet högre än bland män. Kvinnors arbetslöshet var även något högre än mäns under 2006.

I diagrammet nedan visas andelen män respektive andelen kvinnor av totala antalet platser i fyra olika arbetsmarknadspolitiska program sedan oktober 2006.

Källa; Arbetsförmedlingen

LO kräver att;

- De arbetsmarknadspolitiska programmen utvecklas så att såväl kvinnors som mäns behov av effektivt och kompetenshöjande stöd väl kan täckas och att fördelningen av program sker efter individernas behov.

Kollektivavtalen stödjer omställning

Arbetsförmedlingen ska ge yrkesvägledning, kartläggning av individens förutsättningar samt förmedling av och anvisning till lediga jobb eller platser i arbetsmarknadspolitiska program. Arbetsförmedlingens verksamhet är en solidariskt finansierad samhällsfunktion. Omställningsavtalet mellan LO och Svenskt Näringsliv bidrar med komplettering i form av tidiga korta insatser, vägledning och stöd till att söka arbete för dem som sägs upp från sina jobb.

Till LO-kongressen 2008 inkom sex motioner som berörde omställningsstödet. Motionerna handlade om krav på att de som får sluta på grund av hälsoskäl, och att de som är visstidsanställda, också ska omfattas av omställningsstödet. Kongressen antog samtliga motioner i sin helhet.

Omställningsstöd från Trygghetsfonden TSL som förvaltas av LO och Svenskt Näringsliv har sedan starten 2004 beviljats till i genomsnitt 11 000 personer per år. Under 2008 uppskattas 19 000 personer få del av stödet. Vi ser framför oss att betydligt fler behöver detta stöd från kollektivavtalen under 2009-2010.

LO driver att;

- omställningsavtalet expanderas till att även gälla de som får sluta sina arbeten på grund av hälsoskäl, eller på grund av att en visstidsanställning går ut.

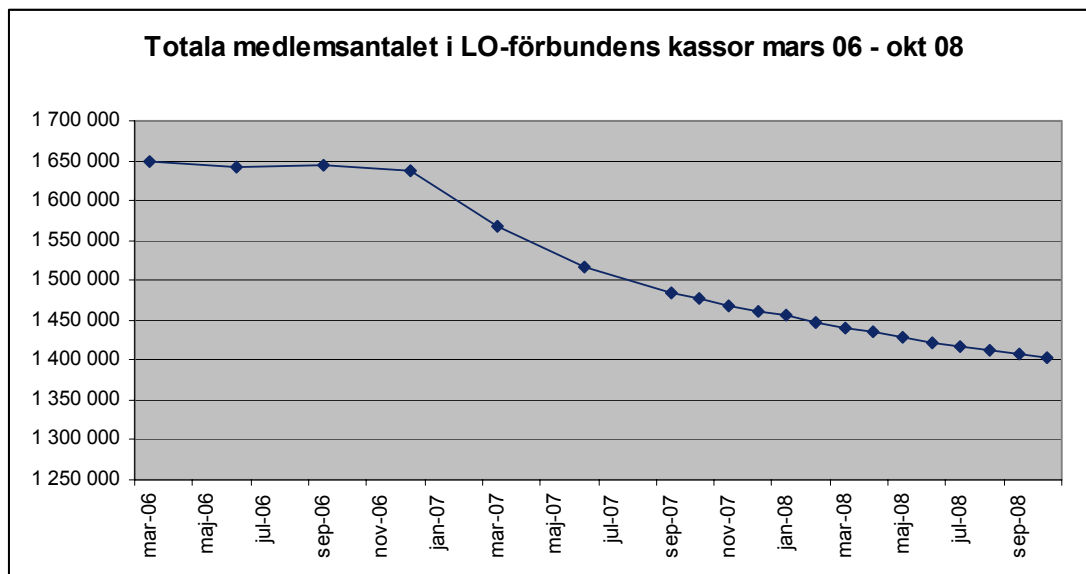
A-kassan måste förbättras

God ekonomisk trygghet måste balanseras med krav på aktivt arbetssökande och eventuellt deltagande i program. Kontrollen och kraven på arbetslösa ska vara tydliga och strikta, men får inte vara kränkande. Med krav på aktivitet kan vi också ha höga ersättningsnivåer.

Arbetsvillkoret som måste uppfyllas för att få arbetslöshetsersättning bör anpassas till att många har osäkra anställningsvillkor och arbetar deltid. För att en bred majoritet ska omfattas av en inkomstrelaterad ersättning behöver inkomsttaket i försäkringen höjas kraftigt. Inkomsttaket för ersättningen måste också indexeras med löneutvecklingen för att inte försäkringen ska urholkas i värde. För att försäkringen ska vara rättvis och legitim måste de allra flesta anställda få ett gott inkomstskydd.

Den nuvarande regeringen har infört så kallade differentierade avgifter till a-kassan. Det innebär att de som tillhör en a-kassa i en bransch med hög arbetslöshet tvingas att betala hög avgift till kassan. Regeringen har uttryckt att syftet med detta är att löntagarna i branscher med hög arbetslöshet ska ta ansvar för sysselsättningen genom att hålla lönerna nere. Individerna får alltså enskilt betala mer för arbetslösheten, dels genom sina högre a-kasseavgifter, dels genom att de förväntas hålla igen mer på sina lönekrav.

Beräkningar av SO, Arbetslöshetskassornas samorganisation, har visat att försäkringen efter regeringens försämringar nu bara ger var fjärde arbetslös 80 procent av sin tidigare inkomst i arbetslöshetsersättning³. Försämringen och fördyringen av a-kassan har gjort att cirka 500 000 personer har trätt ur alla a-kassorna sammantaget och står utan detta viktiga ekonomiska skydd i nuvarande kris. Medlemsantalet i LO-förbundens kassor har också minskat kraftigt sedan 2006. Diagrammet nedan visar minskningen i medlemsantal för LO-förbundens kassor mellan mars 2006 och oktober 2008.

Källa; IAF

LO kräver att;

³ SO (2008); "Bara var fjärde heltidare får 80 procent"

- de allra flesta löntagare genom den allmänna arbetslöshetsförsäkringen ska omfattas av ett inkomstskydd som motsvarar 80 procent av tidigare inkomst.
- ersättningsnivån i arbetslöshetsförsäkringen på sikt blir 90 procent av tidigare inkomst.
- arbetslöshetsförsäkringen skyndsamt utvecklas, så att den får ersättningsnivåer, avgifter och kvalifikationsvillkor som gör att alla löntagare som behöver ett inkomstskydd kan få det.

Källor

Arbetsförmedlingen (2008). Varselstatistik enligt www.arbetsformedlingen.se, 2008-12-08

Arbetslöshetskassornas Samorganisation, SO (2008). ”Bara var fjärde heltidare får 80 procent.” www.samorg.org

LO (2008). ”Fackliga strategier för fler jobb och bättre jobb – Reviderade riktlinjer.” www.lo.se

LO (2007). ”LOs yttrande över promemorian En jobbgaranti för ungdomar.” www.lo.se

Skolverket (2008). ”Skolor och elever läsåren 2002/03 - 2006/07.” www.skolverket.se

SCB-AKU, www.scb.se

Rapporten kan hämtas som pdf-dokument på LOs hemsida eller
beställas från LO-distribution:
lo@strombergdistribution.se
Telefax: 026-24 90 26

December 2008
ISBN 978-91-566-2501-5
www.lo.se